ISBN: 978-618-81491-2-0
Ιούνιος 2014

Τίτλος: Κλειδιά Ρωσικής Γραμματικής για Παιδιά
Υπότιτλος: Γραμματική και Βιβλίο Ασκήσεων

Συγγραφέας: Τατιάνα Ζουραβλιόβα
Επιστημονική Επιμέλεια & Επιμέλεια Κειμένου: Ανθή Ρεβυθιάδου

Η Πράξη «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλλινοστούντων Μαθητών» υλοποιείται μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση" και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευχαριστούμε θερμά την Αλεξάνδρα Μαυρίδου για την εθελοντική της συνεισφορά στο σχεδιασμό του εξώφυλλου και του οπισθόφυλλου.

Εκδόσεις:
Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Ε.Λ.Κ.Ε. Α.Π.Θ.)
Γ' Σεπτεμβρίου, Κτήριο Κ.Ε.Δ.Ε.Α.
Πανεπιστημιούπολη 54124, Θεσσαλονίκη
Τηλ. 2310991356, Fax: 2310 200392

Άδεια Creative Commons

Αναφορά Δημιουργού – Μη Εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγα Έργα 3.0 Ελλάδα
Επιτρέπεται σε οποιονδήποτε αναγνώστη η αναπαραγωγή του έργου (ολική, μερική ή περιληπτική, με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικά, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο), η διανομή και η παρουσίαση στο κοινό υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις: αναφορά της πηγής προέλευσης, μη εμπορική χρήση του έργου. Επίσης, δεν μπορείτε να αλλοιώσετε, να τροποποιήσετε ή να δημιουργήσετε πάνω στο έργο αυτό.
Αναλυτικές πληροφορίες για τη συγκεκριμένη άδεια cc, μπορείτε να διαβάσετε στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/gr/

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή στο βιβλίο xii

Επεξήγηση συμβόλων xv

ΜΕΡΟΣ Α. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ 1

ΦΩΝΗΤΙΚΗ & ΦΩΝΟΛΟΓΙΑ 3
Μιλώ και γράφω

Ενότητα 1. Φθόγγοι και γράμματα 5
1.1. Τα γράμματα και η προφορά τους 5
1.2. Φωνηεντικοί φθόγγοι 7
1.3. Φωνήεντα σε τονισμένη θέση 8
1.4. Οι φθόγγοι *ы* και *и* 9
1.5. Φωνήεντα σε άτονη θέση 10
1.5.1. Τα φωνήεντα и, ы, у 11
1.5.2. Τα φωνήεντα *α* και *ο* μετά απο σκληρά σύμφωνα 11
1.5.3. Τα φωνήεντα *я* και *е* μετά από μαλακά σύμφωνα 12
1.6. Μαλακά και σκληρά σύμφωνα 13
1.7. Άηχα και ηχηρά σύμφωνα 15
1.8. Παχιά συριστικά 17
1.9. Σχέσεις μεταξύ συμφώνων 20

Ενότητα 2. Συλλαβές και σύμφωνα στην αρχή και το τέλος της λέξης 23
2.1. Συλλαβή 23
2.2. Σύμφωνα στην αρχή της λέξης 23
2.3. Σύμφωνα στο εσωτερικό της λέξης 24
2.4. Σύμφωνα στο τέλος της λέξης 25

Ενότητα 3. Τονισμός και επιτονισμός 27
3.1. Τονισμός λέξεων 27
3.2. Βασικά επιτονικά σχήματα 30
3.2.1. Επιτονισμός δηλωτικών/καταφατικών προτάσεων 30
3.2.2. Επιτονισμός ερωτηματικών προτάσεων ολικής αγνοίας 32

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ 35
Σχηματίζω απλές λέξεις

Ενότητα 4. Μέρη του λόγου 37
4.1. Εισαγωγικά 37
4.2. Βασικά χαρακτηριστικά ονοματικής και ρηματικής κλιτικής μορφολογίας 38
4.3. Σχηματισμός λέξεων 42

Ενότητα 5. Ουσιαστικό 45
5.1. Εισαγωγικά 45
5.2. Γένος και αριθμός των ουσιαστικών 45
5.3. Πτώσεις 53
5.3.1. Ονομαστική 53
5.3.2. Γενική 57
5.3.3. Αιτιατική 72
5.3.4. Δοτική 80
5.3.5. Οργανική 86
5.3.6. Προθετική 93

Ενότητα 6. Επίθετο 103
6.1. Εισαγωγικά 103
6.2. Κλίση επιθέτων 104
6.3. Σύντομη μορφή επιθέτου 109

Ενότητα 7. Ρήμα 115
7.1. Βασικά χαρακτηριστικά 115
7.2. Απαρέμφατο 117
7.3. Ρηματικές συζυγίες 117
7.3.1. Α΄ και Β΄ συζυγία 117
7.3.2. Μεικτή συζυγία και εξαιρέσεις 119
7.4. Χρονικές βαθμίδες 120
7.5. Φωνή 125
7.5.1. Αυτοπαθή ρήματα 127
7.5.2. Αλληλοπαθή ρήματα 127
7.6. Ρηματικές όψεις 128
7.6.1. Βασικές χρήσεις ρηματικών όψεων 128
7.7. Εγκλίσεις 130

Ενότητα 8. Ρήματα κίνησης 135
8.1. Βασικά χαρακτηριστικά και ομάδες ρημάτων κίνησης 135
8.2. Ρήματα κίνησης χωρίς προθήματα 137
8.3. Ρήματα κίνησης με προθήματα 141
8.4. Ρήματα κίνησης και οι πτώσεις με τις οποίες συντάσσονται 146

ΣΥΝΤΑΞΗ 151
Σχηματίζω προτάσεις

Ενότητα 9. Απλές προτάσεις 153
9.1. Εισαγωγικά 153
9.2. Συμφωνία του κατηγορουμένου με το υποκείμενο 154
9.3. Είδη προτάσεων 154

Ενότητα 10. Σύνθετες προτάσεις 159
10.1. Εισαγωγικά 159
10.2. Συμπληρωματικές προτάσεις 160
10.3. Αιτιολογικές προτάσεις 161
10.4. Τελικές προτάσεις 162
10.5. Αποτελεσματικές (ή συμπερασματικές) προτάσεις 163
10.6. Υποθετικές προτάσεις 163
10.7. Εναντιωματικές προτάσεις 165
10.8. Αναφορικές προτάσεις 165
10.9. Χρονικές προτάσεις 167
10.10. Συγκριτικές προτάσεις 170

Ενότητα 11. Συντάγματα βασικών ρημάτων 171

Ενότητα 12. Βιβλιογραφία Γραμματικής 185
12.1. Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία 185
12.2. Ξενόγλωσση βιβλιογραφία 185

ΜΕΡΟΣ Β. ΒΙΒΛΙΟ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 187

Ενότητα 1. Φθόγγοι και γράμματα 189
1.1. Γράφω γράμματα 189
1.2. Προφορά των φωνηέντων е, ё, ю, я 192
1.3. Προφορά και ορθογραφία των τονισμένων φωνηέντων 193
1.4. Προφορά και ορθογραφία των άτονων φωνηέντων 195
1.5. Μαλακά και σκληρά σύμφωνα 196
1.6. Άηχα και ηχηρά σύμφωνα 199
1.7. Αφομοίωση προς το άηχο και το ηχηρό σύμφωνο 201
1.8. Παχιά συριστικά 203
1.9. Σύμφωνα στη αρχή, στο εσωτερικό και στο τέλος των λέξεων 204

Ενότητα 2. Βασικά επιτονικά σχήματα 207
Κείμενα 209

Ενότητα 3. Ουσιαστικό 223
3.1. Μέρη του λόγου 223
3.2. Γενική 225
3.3. Αιτιατική 228
3.4. Δοτική 231
3.5. Οργανική 233
3.6. Προθετική 236
Κείμενα 239

Ενότητα 4. Επίθετο 249
Κείμενα 253

Ενότητα 5. Ρήμα και ρηματικοί τύποι 261
Κείμενα 272

Ενότητα 6. Σύνταξη 281

Ενότητα 7. Σύνθετες προτάσεις 283
Κείμενα 286

Ενότητα 8. Βιβλιογραφία Βιβλίου Ασκήσεων 295
8.1. Ξενόγλωσση βιβλιογραφία 295
8.2. Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία 295

Εισαγωγή στο βιβλίο

Στο πλαίσιο της Δράσης 5 «Ενίσχυση της μητρικής γλώσσας των μαθητών» του Προγράμματος «Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών» υλοποιήθηκε ένα διετές πιλοτικό πρόγραμμα μαθημάτων ρωσικής γλώσσας σε σχολεία της Α'βαθμιας και Β'θμιας εκπαίδευσης (2011-2013). Από τα πρώτα κιόλας στάδια της πιλοτικής διδασκαλίας έγινε σαφής η ανάγκη δημιουργίας μιας γραμματικής, η οποία θα είναι προσαρμοσμένη στην γλωσσική ομάδα, την ηλικία και, γενικότερα, τις ιδιαίτερες γλωσσικές ανάγκες των μαθητών/-τριών που έχουν τη Ρωσική ως γλώσσα καταγωγής. Κοινό χαρακτηριστικό της ομάδας στόχου είναι ότι, ανεξάρτητα από το επίπεδο γλωσσομάθειας, παρατηρείται εκτενής παρεμβολή της Ελληνικής στη Ρωσική σε όλα τα γραμματικά επίπεδα (φωνητική, φωνολογία, μορφοσύνταξη) αλλά και στο λεξιλόγιο. Το ότι η παρεμβολή της Ελληνικής στη γλώσσα-στόχο αποτελεί την κύρια αιτία λαθών και σύγχυσης σε γλωσσικό επίπεδο των μαθητών/-τριών ήταν αναμενόμενη δεδομένου ότι στην συντριπτική τους πλειοψηφία οι μαθητές/-τριες έχουν πιο αναπτυγμένες γλωσσικές δεξιότητες στην Ελληνική, ενώ δυσκολεύονται να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των δύο εκ των τεσσάρων δεξιοτήτων στη Ρωσική, και συγκεκριμένα σε εκείνες της παραγωγής και της κατανόησης γραπτού λόγου.

Τα *Κλειδιά Ρωσικής Γραμματικής για Παιδιά* αποτελούνται από δύο μέρη, τη *Γραμματική* και το *Βιβλίο Ασκήσεων,* και σχεδιάστηκαν με γνώμονα ακριβώς τις απαιτήσεις για στοχευμένη γνώση και τις εξειδικευμένες γλωσσικές ανάγκες των μαθητών/-τριών που συμμετείχαν στα γλωσσικά μαθήματα. Στόχος του εγχειριδίου δεν είναι να παρουσιάσει εξαντλητικά τα βασικά γραμματικά φαινόμενα σε όλα τα επίπεδα γλωσσομάθειας, αλλά να προσφέρει μια σφαιρική εικόνα της δομής της ρωσικής γλώσσας με απλό και άμεσο τρόπο ξεκινώντας από το επίπεδο των αρχαρίων (A1/A2) και φτάνοντας έως το επίπεδο των προχωρημένων (B1). Η επιλογή των γραμματικών φαινομένων που εξετάζονται στη Γραμματική βασίζεται στην επίσημη έκδοση του *Υπουργείου Παιδείας και Επιστήμης της Ρωσικής Ομοσπονδίας* (*Russian language programme for foreign citizens. Level B1. Common language*. St. Petersburg: Zlatoust, 2012), παρέχοντας μ' αυτόν τον τρόπο τη δυνατότητα προετοιμασίας των σπουδαστών για τις εξετάσεις πιστοποίησης της ρωσικής γλώσσας.

Σ’ αυτό το ταξίδι γνώσης, οι μαθητές/-τριες θα έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν:

- τους φθόγγους και τους σημαντικότερους κανόνες που καθορίζουν την προφορά και την ορθογραφία της Ρωσικής,
- τις ιδιαιτερότητες της Ρωσικής όσον αφορά τη θέση του τόνου αλλά και τα επιτονικά σχήματα (μελωδία) που χρησιμοποιούνται για απλές δηλωτικές και ερωτηματικές προτάσεις,
- τους κανόνες που καθορίζουν το σχηματισμό των ουσιαστικών, τις μορφές των επιθέτων και τους ρηματικούς τύπους των κύριων συζυγιών της Ρωσικής,
- τη λειτουργία και χρήση των γραμματικών τύπων (π.χ. πτώσεων, χρόνων, όψης, κ.λπ.),
- τα σημαντικά συστατικά της λέξης (π.χ. θέματα, καταλήξεις, προθήματα) και του τρόπου με τον οποίο αυτά είναι δομημένα (π.χ. απλές λέξεις, σύνθετες λέξεις, κ.λπ.),
- τη δομή και λειτουργία των απλών και σύνθετων προτάσεων.

Η καινοτομία της Γραμματικής έγκειται στα εξής:

(α) Ενσωματώνει ηχητικά αρχεία, τα οποία μπορεί να συμβουλευτούν οι μαθητές/-τριες προκειμένου να εξοικειωθούν τόσο με τους φθόγγους όσο και με διάφορες πτυχές της προφοράς της Ρωσικής.

(β) Περιλαμβάνει συγκριτικούς πίνακες στο τέλος κάθε (υπο)ενότητας με τις βασικές ομοιότητες και διαφορές μεταξύ Ρωσικής – Ελληνικής ανά γραμματικό φαινόμενο, αλλά και διάσπαρτες παρατηρήσεις που εστιάζουν σε σημεία στα οποία μπορεί να υπάρξει παρεμβολή της Ελληνικής στη Ρωσική και στα οποία οι μαθητές/-τριες θα πρέπει να επιδείξουν ιδιαίτερη προσοχή.

(γ) Δίνει έμφαση στην ανάπτυξη της γραφής, καθώς περιλαμβάνει ειδικές παρατηρήσεις για τη σχέση προφοράς-γραφής, αλλά και για τις ιδιαιτερότητες του ορθογραφικού συστήματος της Ρωσικής.

Στο *Βιβλίο των Ασκήσεων* οι μαθητές/-τριες θα έχουν την δυνατότητα να θέσουν σε εφαρμογή και να εξασκήσουν τις γνώσεις που αποκόμισαν διαβάζοντας τις ενότητες της γραμματικής. Ειδικότερα, περιλαμβάνει ασκήσεις και κείμενα, τα οποία βοηθούν τον μαθητή/την μαθήτρια να

εφαρμόσει στην πράξη τις γνώσεις που λαμβάνει διαβάζοντας τις αντίστοιχες ενότητες της Γραμματικής. Για παράδειγμα, περιλαμβάνονται ασκήσεις γραφής/ορθογραφίας και ανάγνωσης, ασκήσεις που ελέγχουν την κατανόηση των φαινομένων που εξετάζονται στις αντίστοιχες ενότητες της γραμματικής, αλλά και στοχευμένες ασκήσεις που αναδεικνύουν φαινόμενα παρεμβολής της Ελληνικής στη Ρωσική. Τις ασκήσεις ακολουθούν τρία κείμενα διαφορετικού βαθμού δυσκολίας, τόσο σε επίπεδο γραμματικής όσο και σε επίπεδο λεξιλογίου, τα οποία είναι εμπνευσμένα ή στηρίζονται σε ρωσικές παροιμίες, ρητά, ποιήματα και ιστορίες από Παιδικές Εγκυκλοπαίδειες. Τα κείμενα παρέχουν τη δυνατότητα στους σπουδαστές να εξοικειωθούν περαιτέρω με τα υπό εξέταση φαινόμενα.

Τα Κ*λειδιά της Ρωσικής Γραμματικής για Παιδιά* απευθύνονται σε νέους και παιδιά που επιθυμούν να αποκτήσουν ή να επεκτείνουν τη γνώση της γραμματικής της Ρωσικής, σε ρωσόφωνους γονείς που επιθυμούν να βοηθήσουν τα παιδιά τους στην κατάκτηση της ρωσικής γλώσσας, αλλά και σε εκπαιδευτικούς που ασχολούνται με τη διδασκαλία της Ρωσικής σε ελληνόφωνο κοινό στο πλαίσιο προγραμμάτων διδασκαλίας γλώσσας.

Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2014
Ανθή Ρεβυθιάδου & Τατιάνα Ζουραβλιόβα

Επεξήγηση συμβόλων

Εισάγει ηχητικό αρχείο· πατώντας το ο μαθητής/η μαθήτρια μπορεί να ακούσει το συνημμένο ηχητικό αρχείο.

Εισάγει κείμενο ή πίνακα με παραδείγματα που ο μαθητής/ η μαθήτρια καλείται να διαβάσει.

Εισάγει κανόνα ορθογραφίας.

Εισάγει παρατήρηση σχετικά με την πιθανή παρεμβολή της Ελληνικής στη Ρωσική, αλλά και τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των δύο γλωσσών.

Εισάγει πληροφορίες (κυρίως γραμματικής φύσης), στις οποίες ο μαθητής/η μαθήτρια θα πρέπει να επιδείξει ιδιαίτερη προσοχή.

Σημ: Οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν στο υλικό διανέμονται ελεύθερα μέσω της ιστοσελίδας *google εικόνες* και δεν πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για εμπορικούς σκοπούς.

ΜΕΡΟΣ Α. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ